

A Menorca hi ha *Sa cova d'az vejmarí* cap a Satgetia (Fornells); i a Ferreries, preguntant per la foca: «deu voler dir *vejmaríns: son nágrax, éls»* (1964). A les Pitiüses: «*vejmarí: foca*», *PzCabr.* Hi ha una cala d'aquest nom a la costa E. d'Eivissa, i un accident coster *Es Veimari* a la del S. de Formentera (tots dos *az vejmarí*, 1963). A l'Alguer *lu vejmarí*: amb la creença, «Quant l'lamp jóga diun: lu *vellmarí* é jugant, sa diu que sigui un peix que ame la cua dóna aqueix foc» (Kuen, *AORBB VII*, 65).

Pel que fa al mossàrab, a part d'Abenalbéitar, el còdex parisenc del Dioscòrides aràbic porta en lletres aràbigues *b(u)wáy marin* (Simonet, *Asín, Glos. Bot. Hisp-Mus. S. XI*), que verament en principi s'hauria d'interpretar *buei*, però tanmateix la *w* degué ser interpolada pel copista moro tardà que només coneixia el mossàr. andalús *buei* 'bou', i l'original diria *bēi* o *bēil* ---.

Per a les formes sardes (logud. *biyumarínu, iyum-* etc.), MLWagner, *VKR v*, 28-28; més dades d'ell sobre l'extensió de la foca en el Mediterrani *VKR vi*, 170-171. L'it. *vecchio marino* és clàssic: Ariosto, *Orl. Fur. vi*, 36. En glosses llatines, de l'arcaic grup grecollatí: «*vitulus marinus: φώκη*, *CGL II*, 210.18, 474.17; *III*, 355.58, 498.2; *phocas: vitulus marinus IV*, 239.35, 340.34, 343.42; *v*, 501.28; *focae*, *graece: vituli marini v*, 296.7. I en forma abreujada, i ja amb el tractament vulgar de -r: «*biclus: φώκη*», *CGL II*, 30.1.

Res no hi ha en tot això que es pugui objectar a l'etim. donada en el vol. I; i ni tan sols a la decisió de recomanar la preferència a la grafia més autoritzada *bellmarí* amb *b-*, car ja s'explica allí que la *v-* és vulgarisme degut a l'òbvia etim. pop. 'vell de la mar', si bé encara molts mall. ho pronuncien *b-* i més abunda encara la forma *vejmarí* amb *v* però *l*, compromís entre les dues. És una pura vacuïtat dir que *vell(marí)* ve de *vedell* com a «forma analògica» (M. Colom, *Gloss. Lullià v*, 315). N'hi ha ja un ex. medieval en un text atribuït a Llull: «animals irracionals --- com bugia o órs o *vellmarí* --- semblants en figura a home» (*Cont. iv*, 23).

Vello, cast., per 'borrisol' o *pèl moixí*, *V.* apèndix a *vèllor*

Velló, forma acastellanada en lloc de (*moneda*) de *BILLÓ*; i grafia imperfecta en lloc de *vèllor*

+VÉLLOR (amb *-r* muda, avui més sovint escrit *vello*) o VELLÓ (que alguns escurcen en *vell*) 'massa de llana tosa', 'tota la d'una ovel·la', del ll. vg. VĚLLŌRE, ll. cl. VELLUS, -ĒRIS (declinat VELLŌRIS en autors tardans). □ 1.ª doc.: 1288.

«De cascun *vèllor* de lana, 1 m(orbetf)» Puigcerdà a. 1288 (Alart, *RLR iv*, 505). «Lo mas Puñol fa dos sòlidos per questa, una perna, un moltó ab son *vèllor* ---»; i, de nou amb referència a un altre pagès tributari, «un moltó ab son *vèllor*» (el publicador no accentua, i hi posa un «sic», revelant-nos, però, que està segur de la lectura, a desgrat de la seva ignorància), doc. de St. Joan de les Ab., del primer terç del S. XIV (*BABL VIII*, 381); en el de 1380, de Ribes, «*ii reylles*

de porta; dos *vellons* ---» l'erudit que el publica ja no hi posa sic i és possible que vagi canviar tàcitament *-ors* en *-ons* (*BABL vi*, 473).

Avui la *-r* naturalment ha quedat muda, però aquesta és la forma que revesteix la paraula (pronunciada *vèlu, bèlu* o *bélu*, segons la norma ortoèpica de cada comarca) tal com segueix en ús a l'Urgellet, Ripollès, Garrotxa, Collsacabra, Men. i segurament encara en altres comarques («cat. occid.», *BDC VIII*, 461; Collsacabra etc., *Amades XIX*, 217). Jo mateix vaig anotar un *bélu* per a la llana tota d'una ovel·la, a Arcavell entre SdUrg. i Andorra (1936). «Destrada l'ovella tosa, arreplega la llana, l'estén i en fa un plec, que en diuen el *vèllo*», escrivia el ripollès Vilarrasa a la rev. «Collar», 1921. «Nivuladets com a *vellos* de llana: senyalen temps plujós», Camps Merc. (*Folkl. Men. i*, 278), i Moll reporta la frase figurada men. «vés a tallar-te aquest *vello!*» quan un porta els cabells massa llargs (*AlcM*). Però també en Verdager: «--- la Vall de Cardós --- camps que donen son *vello* d'or ara mateix [juliol] a la falç dels segadors» (*Excurs. i Vi., O. C. Pop.*, 19.8).

No dubtem, doncs, que així s'usa encara a la Plana de Vic, com ens informa el *DAG.* i en tot cas Aguiló ho va transcriure així en un inv. d'allà de 1413: «it. 72 *vellos* de lana blanca sutza --- it. 33 *vellos* de lana negra sutza» i en un text literari d'Igualada del 1400: «al cap del cors un bell moltó ab lo *vèllor* d'or». Així en altres textos humanístics, que reflecteixen la història llegendària «que anàs per haver lo *vèllor* d'or» en la trad. que féu el montblanquí Jacme Conesa el 1364 de les *Històries Troyanes* (p. 8) de Guido delle Colonne.

Certament no fou aquesta, de bon tros, l'única forma que el mot prengué en català, encara que és la que la llengua literària i comuna hauria d'erigir com a bàsica, i és clar que amb l'ortografia *vèllor*, no tant perquè és la més antiga i etimològica, com perquè és l'única inequívoca i la d'aspecte netament català. Totes deuen venir d'una mateixa base VĚLLŌRE del llatí vulgar: en l'anterior tenim conservació de la o postònica com en TERRAE TREMOR (només que en aquest la dissim. en feia *terratrèmol*), i com en tants mots en *zol* (*trèvol, escàndol, núvol* etc.); però en el Ross. predomina l'evolució *vèllor* amb la debilitació en *ze-* que tan generalment afecta les vocals internes darrere l'accent (ross. *iúve(r) = ture/TURO tufòre, cànter, còrrec, Bàrbera* etc.): «Lana qui s' vendrà sobre bestiar, a *vèlers*» a. 1295, «comprar mil *vèlers* de lana» 1307, «10 *vèlers* de lana» 1335, «un *vèler* de lana» 1354 i 1376, i amb representació inequívoca de la *l* palatal (mod. ll): «pac, per cascun *veýler*» a. 1367 (*InvLC*).

Això havia de reduir-se després, en la pronúncia moderna, a *bélu*, i encara que d'aquesta forma no en tinguem altre testimoni, devia ser la que era familiar a Verdager en la seva etapa vigatana, car així ho escriu en el seu original de l'*Atlàntida*, de 1877: «En tant damunt d'altívol serrat, que 'ls núvols toca / altre 'ls Atlants n'aixecan --- fortí --- de roca en roca / --- / Y ab mà de cíclop sobre més grossos rocs los pujan, /